

SCIENCE PROBLEMS.UZ

ISSN: 2181-1342 (ONLINE)

№ S/2 (3) - 2023

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES
AND SOCIAL SCIENCES

ЭЛЕКТРОН ЖУРНАЛ

ЭЛЕКТРОННЫЙ ЖУРНАЛ

ELECTRONIC JOURNAL

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

Махсус сон

№ S/2 (3)-2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

Специальный выпуск

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
Special Issue

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАРИ:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат ҳавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Гайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш

ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарқанд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Crossref DOI:

Таҳририят Crossref DOI нинг расмий аъзоси ҳисобланади ва 10.47.390 DOI префиксига эга. Ҳар бир нашр ва илмий мақолага индивидуал Crossref DOI рақами берилади.

Google Scholar

Журнал Google Scholar (Академия) да индексацияланади.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
масъулияти чекланган жамият.

Таҳририят манзили:

Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

Рахманова Мавлуда Эркин қизи СОВЕТ ҲОКИМИЯТИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН ССРГА ХАЛҚЛАРНИ МАЖБУРИЙ КЎЧИРИШ СИЁСАТИ ТАРИХШУНОСЛИГИ.....	9-16
Икромжонов Акмалжон Махмуджонович ФАХРУДДИН ЎЗЖАНДИЙ ЯШАГАН ДАВРДА МОВАРОУННАҲР ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ ВАЗИЯТ ВА ИЛМ ФАН РИВОЖИ.....	17-25
Холдоров Зоҳиджон Валижон ўғли ТУРКИСТОН ЛЕГИОНИНИНГ ТАШКИЛ ТОПИШИ ТАРИХИДАН.....	26-34
Хамидова Дилфуза Улуғбек қизи НОМОДДИЙ МАДАНИЙ МЕРОС ИЖОДКОРЛАР НИГОҲИДА.....	34-41
Nag'ashboyev Qazbek Bozorboy uli SULTON RAHMONOV – SAYYORANING ENG KUCHLI ODAMI.....	42-49
Махмудов Махмуд Авазович ЯНГИ ИҚТИСОДИЙ СИЁСАТ ШАРОИТИДА ДЕҲҚОН ХЎЖАЛИКЛАРИНИ ИЖТИМОИЙ ТАБАҚАЛАШУВИ.....	50-58
Mamatov Bektosh Tolibjon o'g'li YALANGTO'SH VANODIR VA ASHTARXONIY HUKMDORLAR.....	59-66

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

Muminova Elnoraxon Abdukarimovna “YASHIL” IQTISODIYOTGA O'TISHNING HORIJY TAJRIBALARI.....	66-75
Файзуллоев Мирсаид Шухратович СОЛИҚ НАЗОРАТИ ТИЗИМИДА КАМЕРАЛ СОЛИҚ ТЕКШИРУВЛАРИНИ ЎТКАЗИШ АМАЛИЁТИ ТАҲЛИЛИ.....	76-85
Кахарова Нилуфар Эркинжоновна ОКР МЕТОДОЛОГИЯСИ ХАҚИДА ТУШУНЧА, МАҚСАДИ, АФЗАЛЛИГИ, ЖАРАЁНДАН КУТИЛАДИГАН НАТИЖАЛАР.....	86-91
Насруллоев Ҳаётжон Хабибуллоевич СОЛИҚ МАЪМУРЧИЛИГИГА ЗАМОНАВИЙ АХБОРОТ-КОММУНИКАЦИЯ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИ ЖОРИЙ ЭТИШ ОРҚАЛИ СОЛИҚ БАЗАСИНИ КЕНГАЙТИРИШ ЙЎЛЛАРИ.....	92-99
Rahmonov Mirvoxid Rajabovich HUDUDNING INVESTISION JOZIBADORLIGI OMILLARINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH.....	100-107
Насруллоев Ҳикматулло Хабибуллоевич ИҚТИСОДИЙ ИСЛОҲОТЛАРНИ ЖАДАЛЛАШТИРИШ УЧУН ЗАМОНАВИЙ РАҚАМЛИ ЕЧИМЛАРНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ.....	108-115
Тоштемиров Шохруҳ Тошпўлатович ИШЛАБ ЧИҚАРИШНИНГ КАПИТАЛ ВА УНИНГ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШДА ИННОВАЦИОН ЁНДАШУВНИНГ АҲАМИЯТИ.....	116-120

Насимов Равшанжон Азимович МАМЛАКАТИМИЗДА СОЛИҚ ЮКИНИНГ СОЛИҚ ТЎЛОВЧИЛАР ФАОЛИЯТИГА ТАЪСИРИНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ	121-130
Nabieva Nilufar Muratovna MARKETING AUDIT AND ITS IMPACT ON IMPROVING THE COMPETITIVENESS OF THE COMPANY.....	131-139
Отамуродов Нуриддин Нажмиддинович КИЧИК ВА ЎРТА БИЗНЕС ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕКТЛАРИНИ COVID-19 ИНҚИРОЗ ДАВРИДА УЛАРНИНГ ФАОЛИЯТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА СОЛИҚҚА ТОРТИШ МАСАЛАЛАРИ	140-148
Hoshimov Jahongir Ravshanbek o'g'li TO'G'RIDAN – TO'G'RI HORIJY INVESTITISYALARNI JALB QILISHDA MAMLAKAT XATARLARINI KAMAYTIRISH.....	149-155
Yusupov Farruxbek Farxodovich O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA SOLIQ MA'MURCHILIGIDA SOLIQ TO'LOVCHILARGA XIZMAT KO'RSATISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	156-162
Kunduzova Kumrixon Ibragimovna KICHIK BIZNES KORXONALARIDA MOLIYAVIY REJALASHTIRISH VA BYUDJETLASHTIRISHNING XUSUSIYATLARI	163-172
Зиёдинова Нилуфар Зариф қизи ИНВЕСТИЦИОН ҚАРОРЛАР ҚАБУЛ ҚИЛИШДА МОЛИЯВИЙ ҲИСОБОТЛАРНИНГ ЎРНИ	173-179
Насимджанов Юнусжон Зоҳидович МАМЛАКАТИМИЗ ҲУДУДЛАРДА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ТОВАР ИШЛАБ ЧИҚАРУВЧИ ЮРИДИК ШАХСЛАРНИНГ ЕР СОЛИҒИ МАЪМУРЧИЛИГИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	180-187
09.00.00 - ФАЛСАФА ФАНЛАРИ	
Ҳакимов Акмалжон Мирзағаниевич ЦИВИЛИЗАЦИЯ ТУШУНЧАСИ ВА УНИНГ ГНОСЕОЛОГИК МОҲИЯТИ	188-192
Холмирзаев Нодиржон Низомжонович УРБАНИЗАЦИЯ СОҲАСИДАГИ ДАВЛАТ СИЁСАТИ ВА УНИНГ АСОСИЙ ХУСУСИЯТЛАРИ	193-198
Voboqulov Abror Abdug'ani o'g'li “OPEN ARTIFICIAL INTELLIGENCE GPT” TIL MODELINING FALSAFIY Tahlili	199-204
Ялгашев Бунёд Махмудович САМАРҚАНД ВОҲАСИ ЭТНИК ГУРУҲЛАРИНИНГ КЕЛИБ ЧИҚИШИ ВА УЛАРНИНГ ЯШАШ ТАРЗИ	205-213
Safarov Maqsudali ABU BAKR AR-ROZIYNING “TIBBI RUHONIY” (RUH TIBBIYOTI) ASARIDA G‘AZABNI VA INSONNING O‘Z KAMCHILLIKLARINI BARTARAF QILISH HAQIDA MULOHAZALAR	214-219
Сохибова Лола Жонибоевна ШАХС МАДАНИЙ САВИЯСИ – МАДАНИЙ РИВОЖЛАНГАНЛИК ИФОДАСИ	220-224

Адашова Махсума Махмудбоевна
ИМОМ АБУ МАНСУР МОТУРИДИЙ ВА МОТУРИДИЙЛИК ТАЪЛИМОТИ – ДУНЁ
ОЛИМЛАРИ НИГОҲИДА.....225-231

Mukhammediyarova Akhmaral
PHILOSOPHICAL ANALYSIS OF THE CONCEPT OF NOOSPHERIC DEVELOPMENT IN THE
ECOLOGICAL AND GLOBAL SECURITY SYSTEM.....232-239

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Tilovov Ozod, Isoqulova Gulxon
FRAZEOLOGIK BIRLIKLARDA SONLARNING QO‘LLANILISHI VA ULARNING RAMZIY
MA‘NOLARI.....240-245

Surmilova Elena
GENDER STUDIES IN LINGUISTICS AND THEIR APPLICATION IN ENGLISH LANGUAGE
TEACHING 246-252

Олимова Дилафрузхон Бахтиёржон қизи
ТИЛШУНОСЛИҚДА БАҲО КАТЕГОРИЯСИ ВА УНИНГ ЎРГАНИЛИШИ 253-257

Djurayev Dilshod Mamadiyarovich, Radjabova Madinabonu Raimovna
XITOIY TILI GRAMMATIKASIDAGI “NATIJA TO‘LIQLOVCHISI (结果补语)” 258-262

Azzamov Yusufjon Radjaboy o‘g‘li, Jo‘rayeva Xayriniso Shavkat qizi
EKOJURNALISTIKANING QO‘LLANILISH KATEGORIYALARI 263-268

Fillipova Olga Igorevna
CONVERGENCE OF STYLISTIC DEVICES AS A CATEGORY OF REDUNDANCY.....269-278

Ismoilova Dilorom Rustamjon kizi
LEXICAL UNITS OF THE SEMANTIC FIELD “MURDER” 279-285

12.00.00 – ЮРИДИК ФАНЛАР

Ильясов Баходир Ильясович
ELEKTRON DAVLAT XIZMATLARINI KO‘RSATISHNING TASHKILY-HUQUQIY MEKANIZMI VA
UNING RIVOJLANISH YO‘LLARI 286-293

Чориева Хуршидабону Хуррам қизи
ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОНДА ФУҚАРОЛАР ЎЗИНИ ЎЗИ БОШҚАРИШ ОРГАНЛАРИНИНГ
ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ МУНОСАБАТЛАРДА ИШТИРОКИ 294-299

Хаётов Анвар Хусанович
ХАЛҚАРО ОЛИМПИА ҚЎМИТАСИНИНГ МУХТОР МАҚОМИ ВА ТУРЛИ ҲУҚУҚ
СУБЪЕКТЛАРИ БИЛАН МУНОСАБАТЛАРИ 300-307

13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

Журабекова Хабиба Мадаминовна
РЕЧЕВАЯ АКТИВНОСТЬ КАК ВАЖНЫЙ ФАКТОР КОММУНИКАТИВНОЙ
КОМПЕТЕНТНОСТИ 308-315

Tursunova Aziza Xoshimovna WEB TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA BILIMNI NAZORAT QILUVCHI DIDAKTIK VOSITALAR YARATISH USULLARI	316-321
Oblanazarov Faxriddin Asadovich FUTBOLCHILARNI TAYYORLASHDA TA'LIM VA MASHG'ULOTNING ASOSIY QONUN- QOIDALARINI AMALGA OSHIRISH	322-329
Isroilova Dildora Muxtarovna, Solijonova Dildora Ulugbekovna IJTIMOIY-SIYOSIY MATNLAR TARJIMASINI O'QITISHDA LINGVOMADANIY OMILLARNING O'RNI	330-335
Satvoldiyev Faxriddin Akbarali o'g'li MAKTAB O'QUVCHILARI HUQUQIY TA'LIM – TARBIYASINI SHAKLLANTIRISH BORASIDA OLIB BORILGAN TAJRIBA SINOV ISHLARI NATIJALARINING PEDAGOGIK TAHLILI	336-342
Jurayev Bobomurod Tojiyevich SHARQDA PEDAGOGIK FAOLIYATNING MAYDONGA KELISHI VA RIVOJLANISHI	343-350

08.00.00 – Иқтисодиёт фанлари

Тоштемиров Шоҳруҳ Тошпўлатович
Тошкент давлат иқтисодиёт университети
магистратура талабаси
Email: sh.toshtemirov.asdp@gmail.com

ИШЛАБ ЧИҚАРИШНИНГ КАПИТАЛ ВА УНИНГ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШДА ИННОВАЦИОН ЁНДАШУВНИНГ АҲАМИЯТИ

Аннотация. Ушбу мақолада бугунги кунда Ўзбекистонда Ишлаб чиқаришнинг капитал ва унинг самарадорлигини оширишда инновацион ёндашувнинг аҳамияти, бу орқали мамлакатдаги ишлаб чиқаришни кенгайтириш, ишлаб чиқаришдаги капиталларга инновациялар киритиш орқали корхона ва фирмалар бозорга сифатли маҳсулотларни етказиб бериш орқали истеъмолчилар эҳтиёжларини қондириш ҳамда юқори даромад олиш ҳамда мамлакатнинг иқтисодий ўсишини таъминлаш тадқиқ этилади.

Калит сўзлар: Иқтисодий ўсиш, ишлаб чиқариш, капитал, самарадорлик, инновация.

Тоштемиров Шаҳруҳ Тошполатович
Ташкентский государственный
экономический университет, аспирант

ЗНАЧЕНИЕ ИННОВАЦИОННОГО ПОДХОДА В УВЕЛИЧЕНИИ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО КАПИТАЛА И ЕГО ЭФФЕКТИВНОСТИ

Аннотация. В данной статье раскрывается значение инновационного подхода в увеличении производственного капитала и его эффективности в Узбекистане на сегодняшний день, тем самым расширяя производство в стране, внедряя инновации в производственный капитал, предприятия и фирмы могут удовлетворить потребности потребителей, поставляя на рынок качественную продукцию, получить высокие доходы, и обеспечить экономический рост страны.

Ключевые слова: Экономический рост, производство, капитал, эффективность, инновационные подходы.

Toshtemirov Shahrukh Toshpolatovich
Tashkent State University of Economics
Graduate Student

THE IMPORTANCE OF AN INNOVATIVE APPROACH IN INCREASING PRODUCTION CAPITAL AND ITS EFFICIENCY

Annotation. In this article, the importance of an innovative approach in increasing production capital and its efficiency in Uzbekistan today, thereby expanding production in the country, introducing innovations to production capital, enterprises and firms can meet consumer needs by supplying quality products to the market, get high income, and ensure economic growth of the country.

Key words: Economic growth, production, capital, efficiency, innovative approaches.

DOI: <https://doi.org/10.47390/B1342V3SI2Y2023N14>

Кириш

Ишлаб чиқаришнинг капитал ва унинг самарадорлигини оширишда инновацион ёндашувнинг таҳлил қиладиган бўлсак, Ижтимоий-иқтисодий тараққиётнинг барча босқичларида инсон ҳаётининг асосини моддий неъматлар ишлаб чиқариш ва хизматлар кўрсатиш ташкил этади. Чунки, ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатиш жараёнлари бўлмаса, айирбошлайдиган, тақсимлайдиган ва истеъмол қиладиган неъматларнинг ўзи бўлмайди. Инсон истеъмолсиз яшолмаганидек, ишлаб чиқармасдан ҳам туролмайди. Бироқ, бугунги кунда иқтисодиёт назарияси бўйича кўплаб илмий тадқиқотлар эътибордан четда қолмоқда.

Бугунги кунда иқтисодиётда ишлаб чиқариш омиллари доидасидаги муаммолар ва уларни олдини олиш бўйича инновацион жараёнлар ортиб бормоқда. Шунингдек бозорларни эгаллашда, истеъмолчиларнинг эҳтиёжларини тўлароқ қондиришда ишлаб чиқаришда инновацияларни кенг тадбиқ этиш долзарб масала ҳисобланади.

Мамлакатимиз Президенти Ш.М.Мирзиёев таъкидлаганидек: “Бугун биз давлат ва жамият ҳаётининг барча соҳаларини тубдан янгилашга қаратилган инновацион ривожланиш йўлига ўтмоқдамиз. Бу бежиз эмас, албатта. Чунки замон шиддат билан ривожланиб бораётган ҳозирги даврда ким ютади? Янги фикр, янги ғоя, инновацияга таянган давлат ютади. Инновация бу – келажак дегани. Буз буюк келажакимизни барпо этишни бугундан бошлайдиган бўлсак, уни айнан инновацион ғоялар, инновацион ёндашув асосида бошлашимиз керак”.

Аҳоли бандлиги ва даромадларини оширишга ҳар томонлама кўмаклашиш, ишсизлик, айниқса, ёшлар ва хотин-қизлар, меҳнат бозорига илк бор кириб келаётган битирувчилар бандлигини таъминлашда инновациялар ёрдамида ишлаб чиқариш ташкилотлари ва хизмат кўрсатишнинг турларини ошириш орқали кўплаб янги иш ўринлари яратиш, тадбиркорлик субъектлари фаолиятини янада рағбатлантириш ҳамда тармоқ ташкилотлари ва кластерлар, венчур ташкилотлари ва тегишли молия бозорларининг турли воситалари кўмагида капитал яратишни, яъни арзонлаштирилган ва ҳаммабоп ишлаб чиқаришни («бирни-мингга» айлантирадиган) таъминлаш тизимига ўтишга катта эҳтиёж мавжуд.

Янги рақобатбардош ва юқори технологияли маҳсулотларнинг арзонлаштирилган ва ҳаммабоп катта ҳажмли ишлаб чиқарилишини ташкил этиш, маҳаллийлаштириш ҳамда самарадор инновациялар орқали капитал яратиш мамлакатимизда ишлаб чиқаришнинг капитал ва унинг самарадорлигини оширишда инновациялар кўплаб ишлар амалга оширилмоқда. Жумладан, ишлаб чиқаришни янада ривожлантириш учун талайгина қонун ҳужжатлари қабул қилинмоқда, хусусан Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 6 июлдаги ПФ-165-сон Фармонида асосан 2022—2026 йилларда Ўзбекистон Республикасининг инновацион ривожланиш стратегиясини кўришимиз мумкин.

Адабиётлар таҳлили ва методология

Мазкун мавзуда хорижий ва маҳаллий бир қанча олимлар илмий изланишлар олиб боришган.

М.Портер қарашларида компанияларнинг ривожланишида инновацияларнинг ўрни, уларни қўллаш хусусиятлари, компаниянинг барқарор ривожлантирилишига фақат инновацияларни доимий равишда жорий этиш ҳамда компанияларнинг рақобат устунлигига эришишларида инновациянинг таъсири масалалари тадқиқ этилган[4].

Р.С.Муратов, И.А.Джалолова, С.Ш.Орипов қарашларида корхона алоҳида объект сифатида қаралиб, унинг мазмун ва моҳияти, унга қўйиладиган талаблар, кўрсаткичлар тизими, молиявий барқарорлиги ва бошқаруви масалалари атрофлича ёритиб берилган[5].

Р.Р.Абдураупов қарашларида Ўзбекистонда хорижий инвестицияли корхоналар иқтисодий салоҳиятини бошқариш механизмларини такомиллаштириш бўйича илмий ёндашувларга алоҳида эътибор қаратилган[6].

Амалга оширилган илмий-тадқиқот ишлари ва олиб борилган илмий-назарий изланишларга қарамасдан, айнан бугунги глобаллашув ва демократик бозор ислохотларида корхоналарнинг самарадорлигини ошириш ва иқтисодий фаолиятини ривожлантиришга таъсир қилувчи омилларни баҳолашга қаратилган масалалар тизимли ҳолда ёритиб берилмаган.

Таҳлил ва натижалар

Мамлакатимизда ҳам сўнги йилларда инновацияларни жорий қилган корхоналар сони ортиб бормолқда. Қуйидаги, 1-жадвалда Мамлакатимизда инновациялар жорий қилган корхоналар ва жорий қилган инновациялар сони кўришимиз мумкин.

1-жадвал

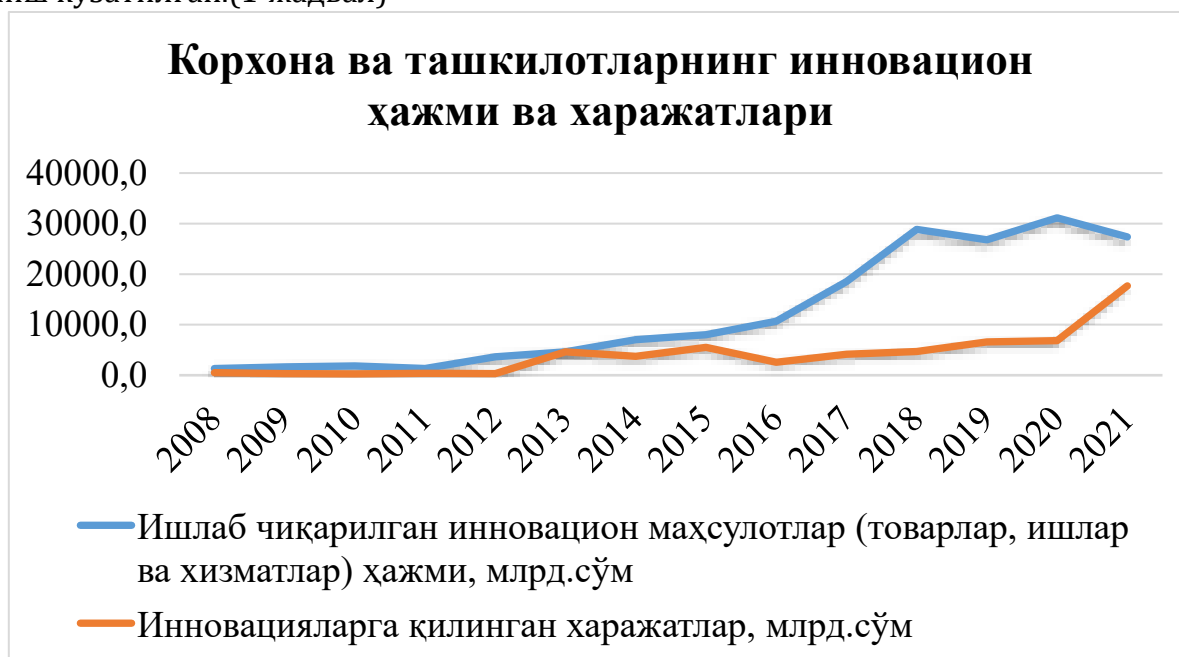
Мамлакатимизда инновациялар жорий қилган корхоналар ва жорий қилган инновациялар сони (бирликда)¹

Кўрсаткичлар	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Инновациялар жорий қилган корхона ва ташкилотлар сони:	852	935	933	1023	1024	1587	1217	1151
технологик	819	894	893	975	982	1514	1148	1098
маркетинг	13	14	20	22	17	28	37	29
ташкилий	20	27	20	26	25	45	32	24
Жорий қилинган инновациялар сони:	1465	1819	1906	2046	2558	4689	4290	4148
технологик	1382	1737	1816	1946	2482	4427	4011	3936
маркетинг	41	36	51	62	42	128	202	145
ташкилий	42	46	39	38	34	134	77	67

¹ Мазкур жадвал Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитасининг расмий статистик маълумотлари асосида.

Мамлакатимизда Инновациялар жорий қилган корхона ва ташкилотлар 2021 йил 1151 тани ташкил этади бу эса 2014 йилга нисбатан қариб 136 % кўп дегани, хусусан мамлакатимизда инновациялар жорий қилган корхона ва ташкилотлар 2017 йилдан кейин сезиларли даражада кўпайганлигини кўриш мумкин. 2017 йил 1023 та корхона ва ташкилотлар инновациялар жорий қилган, бу кўрсаткич 2019 йилга бориб 1587 тага этган, 2020 йил пандемия ҳисобига мамлакатдаги корхона ва ташкилотларда инновацияни жорий қилиш сезиларли пасайганини кўриш мумкин яъни 1217 та корхона ва ташкилотлар. Жадвалдаги маълумотга қарайдиган бўлсак инновациялар жорий қилган корхона ва ташкилотлар кўпроқ технологик капиталга кўпроқ инновациялар жорий қилинганлигини кўриш мумкин.

Сўнги йилларда иқтисодиётга жори қилинган инновацияларга қарайдиган бўлсак 2021 йилда жами 4148 та инновациялар жорий қилинган бу кўрсаткич 2014 йилга нисбатан 283 % га кўпайганлигини кўриш мумкин. Инновацияларни жорий қилиш мамлакатимизда 2017 йилга келиб сезиларли ошганлигини кўриш мумкин, 2017 йилда 2046 та инновациялар жорий қилинган бўлса, 2019 йилга бориб 4689 тани ташкил қилмоқда, бу кўрсаткичларда ҳам кўриш мумкинки яъни пандемия ҳисобига пасайиш кўзатилган. (1-жадвал)

1-расм. Корхона ва ташкилотларнинг инновацион ҳажми ва харажатлари.¹

Мамлакатимиздаги корхона ва ташкилотлар 2008 йилда инновацияларга қилинган харажатлар 521,5 млрд.сўм ташкил этган, шунинг натижасида 1325,1 млрд.сўмлик ишлаб чиқариш ва хизматлар кўрсатилган, 2021 йилга келиб инновацияларга қилинган харажатлар 17680,8 млрд.сўм ташкил этган, шунинг натижасида 27378,6 млрд.сўмлик ишлаб чиқариш ва хизматлар кўрсатилган.

Хулоса

Олиб борилган таҳлилларда аниқландики, республикада корхона ва ташкилотларнинг паст инновацион фаолиятининг асосий сабаби қуйидагилар ҳисобланади: инновацион фаолиятни амалга ошириш учун рағбатнинг йўқлиги; технологик ва тадқиқот базасининг эскирганлиги; инвестицион ва инновацион

¹ Мазкур жадвал Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитасининг расмий статистик маълумотлари асосида.

хатарларни суғурталаш тизимининг етарли даражада ривожланмаганлиги; ишлаб чиқариш тузилмасининг номувозанатлашганлиги ва нотабақалашганлиги; ишлаб чиқариш ҳом ашёга қаратилганлиги; ишлаб чиқариш қувватларининг эскиргнлиги; маҳсулот таннархида энергетик ва транспорт ҳаражатларининг улуши юқорилиги; Инновацион фаолликнинг паст даражада эканлиги сабабли минтақанинг инновацион фаолиятини рағбатлантириш бўйича механизмлар таклиф этилган.

Инновацион салоҳиятни самарали бошқариш учун барча таркибий қисмлар, уларнинг динамикаси, улар ўртасидаги ўзаро алоқа ва боғлиқликлар ҳақида ўз вақтида ва комплекс маълумотга эга бўлиш зарур. Бу ўз навбарида, мавжуд моделлар ва инновацион жараёнларни амалга оширишнинг асосий кўрсаткичлари ва натижаларини баҳолаш методикасининг ягона ерига (ахборот майдонида) диққатни жамлашни, инновацион салоҳият ривожланишига таъсир кўрсатувчи асосий омиллар ва шарт-шароитларни аниқлаб олиш, уларни тизимга солиш ва умумлаштиришни талаб этади.

Бундан ташқари, худудларнинг инновацион ривожланиши устида турли-туман тадқиқотлар олиб бориш имконини берувчи махсус асбоб-ускуналар тўпламини яратиш зарур. Аммо, бу жуда мушкул вазифа, негаки, бунинг учун инновацион ривожланиш назарияси соҳасидаги тадқиқотланнинг интеграциялашуви ва замонавий ахборот технологияларини қўллаш керак бўлади. Зеро, бу тадқиқотларга бўлган янгича ёндашувларни амалга ошириш имконини беради. Шундай қилиб, таъкидлаб ўтиш мумкинки, ҳозирги пайтда илмий кадрлар олдида турган энг муҳим муаммолардан бири бу самарали бошқарув қарорлари қабул қилинишига кўмаклашиш учун тадқиқотлар порталини, яъни худудларнинг инновацион фаоллиги ҳақидаги маълумотларни тўплаш ва таҳлилий қайта ишлаш имконини берувчи ахборот-таҳлил тизимини яратишдир.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 6 июлдаги 2022 — 2026 йилларда Ўзбекистон Республикасининг инновацион ривожланиш стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида ПФ-165-сон Фармони.
2. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси.- Т.: “Ўзбекистон” НМИУ, 2018. –Б. 23.
3. Ш.И.Отажонов. Инновация фаолияти инфратузилмасини бошқариш самарадорлигини ошириш. – Тошкент-2018.
4. Портер М. Международная конкуренция: Пер. с англ./ Под.ред. В.Д. Щетинина. – М. Международные отношения, 1993. – 64 с;
5. Муратов Р.С., Джалолова И.А., Орипов С.Ш. Корхона иқтисодиёти. Дарслик– Тошкент, 2014- 35-б.
6. Абдураупов Р.Р. Ўзбекистонда хорижий инвестицияли корхоналар иқтисодий салоҳиятини бошқариш механизмларини такомиллаштириш. Иқт.фанлари доктори илм.дараж. олиш учун ёзилган дисс. автореф.Тошкент, 2017 й.-70 б.
7. Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитасининг расмий сайти stat.uz

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

Махсус сон

№ S/2 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

Специальный выпуск

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES Special Issue

**Ижтимоий-гуманитар фанларнинг
долзарб муаммолари** электрон
журнали 2020 йил 6 август куни 1368-
сонли гувоҳнома билан давлат
рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
масъулияти чекланган жамият

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой
тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-
уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).